

aliud est agere de privilegio concesso personis in particulari, vel in communi alicui religioni, aliud vero de communi jure moderante locale interdictum et effectus ejus limitante. Nam cap. Licet, loquitur in priori specie, ut ex verbis ejus constat, et ex titulo sub quo continetur, et in illa habet ejus decisio evidentem rationem; nam privilegium uni concessum, alteri non prodest, neque extenditur ultra verba ejus. Et ideo quamvis mihi factum sit privilegium faciendi sacrum in loco interdicto, non ideo mihi concessum est aliquem ad sacrum audiendum admittere qui alias prohibitus erat. Quia hoc est valde diversum, nec in alio formaliter aut virtute continetur; nec ego possum alteri privilegium meum communicare. At vero nos nunc non agimus de privilegio personali, sed de lege moderante effectum interdicti localis, qualis fuit constitutio cap. Alma, per quod non fuerit personæ aliquæ privilegiatæ, sed locus ipse habilis factus est, ut in eo fierent sacrificia sicut prius, servatis solum illis quatuor conditionibus; ergo, cum laici non essent antea prohibiti audire sacrum in tali loco, nisi in quantum ipse locus quasi inhabilis fiebat ad tale interdictum, ablata hac inhabilitate per hanc legem, omnes fruuntur beneficio ejus.

25. *Confirmatur eadem objectio.* — Et confirmatur a simili; nam sistendo in terminis cap. Licet, non solum laici, verum etiam clerici non privilegiati aliunde venientes non poterunt admitti ad celebranda ibi divina, quia in eis procedit eadem ratio, nimirum, quod privilegium aliis factum non extenditur ad extraneos. At vero juxta cap. Alma, omnes clerici etiam extranei admitti possunt in quacumque Ecclesia, ut supra dictum est; quia ibi non conceditur privilegium personis, sed in ipso loco fit quædam interdicti moderatio; ergo ex dict. cap. Licet, non sumitur efficax argumentum. Quam difficultatem videtur ibi sensisse Glossa, verb. *Exclusis*. Ubi in primis rationem illius decretalis fundat solum in hoc, quod unius privilegium alteri non prodest, et postea dubitat quem usum habeat nunc illa decretalis, cum de jure communi liceat illo modo celebrare tempore interdicti; et respondet, non obstante jure communi, posse interdum, saltem auctoritate Papæ, poni interdictum prohibens celebrationem etiam secundum illam formam juris communis, et tunc si aliqui ex privilegio nihilominus celebrent, non possent alios ad-

mittere, et tunc haberet locum decisio illius cap. Licet.

26. *Clement. 2 de Sentent. excomm.* — *Objectio secunda contra secundum fundamentum.* — Solet præterea citari textus in Clement. 2 de Sentent. excomm., ubi Papa excommunicat eos, qui ad divina audienda vocant, tempore interdicti, non solum excommunicatos et interdictos, sed etiam alios, ut patet ex illis verbis: *Aut qui modo prædicto ad officia eadem audienda aliquos, excommunicationis præsertim, vel interdicti ligatos sententia, evocare præsumperint.* Expendenda est enim illa particula, *præsertim*, ampliatur enim ad alios præter ibi nominatos; ergo signum est aliis etiam non ligatis excommunicatione, vel interdicto, non licere interesse divinis tempore interdicti generalis; nam si liceret eis, non excommunicarentur alii, qui eos evocarent. Minus autem efficax est hæc probatio, quam præcedens, quia ponderata non est illa dictio, *prædicto modo*. Modus autem evocationis superius narratus fuerat, quod quidam nobiles in suis terris Ecclesiastico interdicto suppositis Missas et alia divina officia publice et solemniter faciebant celebrare, ad officia eadem celebranda nunc hos nunc illos vocantes, et subditur: *Hisque non contenti excessibus per campanarum non solum pulsationem, sed et voce præconia populos ut ad audiendas Missas hujusmodi veniant, faciunt evocare.* Unde constat non quomodocumque vocantes, sed illis modis publicis, scilicet, *voce præconia, et pulsatione campanarum*, nec ad quascumque Missas, sed ad hujusmodi, id est, publice et solemniter dictas vocantes excommunicari. Quapropter qui nunc vocaret laicum non privilegiatum, alio modo rogando, vel inducendo illum ad Missam audiendam, quæ modo a jure præscripto dicitur, sine dubio non incurreret illam excommunicationem; e contrario vero, qui modo prædicto, et ad Missas dicto modo publico et solemniter celebratas audiendas vocaret homines etiam privilegiatos, imo etiam clericos, illam excommunicationem incurreret, quia ageret contra illam prohibitionem, quæ non respicit qualitatem, ut sic dicam, vel conditionem personarum quæ vocantur, sed modum vocationis et terminum; nam uterque est in contemptum interdicti, et contra formam a jure præscriptam. Ex illo ergo textu nullo modo colligi potest, illicitum esse laicis audire Missam tempore interdicti, quæ juxta formam juris dicitur, quia inde etiam non

colligitur, esse illicitum vocare privatim et secreto laicum ad hujusmodi Missam audiendam, nam ibi propter hoc non est excommunicatio lata, ut ostensum est.

27. *Tertium argumentum.* — *Objectio.* — Aliter probatur hæc sententia, quia, si, hoc liceret laicis, non indigerent privilegio ut interesse possint sacrificio tempore interdicti celebrato; usus autem probat indigere privilegio, nam communiter conceditur et postulatur; ergo signum est hoc eis non licere. Hæc vero probatio pertinet ad factum, non vero ostendit jus, quo hoc prohibeatur; et factum illud potest interdum procedere ex scrupulo vel dubitatione, ut privilegio obtento major sit securitas, et ideo in aliis etiam materiis argumentum illud non est efficax.

28. *Tempore interdicti excludendi sunt laici etiam non interdicti vel excommunicati.* — His vero non obstantibus communis sententia omnino retinenda est. Primo ac præcipue, quia hic videtur esse communis sensus Ecclesiæ, ut ostendit consuetudo, quæ est optima legum interpretes. Secundo id aperte supponitur in Clem. 3, de Sent. excomm., ubi in primis narratur factum, nimirum quod fratres Minores tempore interdicti ad divina officia audienda admittebant fratres et sorores sui tertii ordinis, alias vero personas excludebant, ex quo nascebatur scandalum, et deinde præcipitur sub excommunicatione eisdem Minoribus, ut hujusmodi homines tertii ordinis non admittant, etiamsi ad hoc, vel ipsi, vel illi privilegium habeant. Ex quo in primis constat ibi non esse sermonem de excommunicatis vel interdictis, sed de quibuscumque laicis non privilegiatis, tum quia alias nullum esset scandalum, quod excommunicati et interdicti ejicerentur, et non alii; tum etiam quia Papa supponit, posse habere privilegium ad divina audienda, quod excommunicatis vel interdictis non datur. Deinde clarum est ex hoc textu, approbare Pontificem quod alii laici ejiciantur, quandoquidem ad tollendum scandalum, quod ex illa differentia personarum oriebatur, non mandat alios extraneos admitti, sed potius præcipit eos etiam repellere, qui quodammodo proprii videbantur; et, quod mirum est, ut ibi Glossa notat, etiamsi privilegium habeant, per quod possint in aliis Ecclesiis admitti, non vult eis prodesse pro Ecclesiis ipsorum Minorum, ob scandalum vitandum. Ergo manifeste ibi supponitur hoc esse prohibitum laicis, et in particulari et pro talibus Ecclesiis prohibetur iis, qui de

tertio ordine dicuntur. Supponitur etiam privilegium esse ad hoc necessarium, et quod illud sit in sua vi, id est, a Pontifice non revocatum vel coarctatum. Atque hoc modo tertium etiam argumentum supra factum ex privilegio efficax est, quando alias ex jure colligitur tale privilegium esse simpliciter necessarium. Et hoc etiam modo potest induci dictum cap. Licet. Nam ibi etiam supponitur hujusmodi privilegium esse necessarium.

29. *Respondetur primæ objectioni.* — Quod autem in objectione supra facta supponebatur, ibi esse sermonem de personali privilegio concesso celebrantibus Missam, certum non est; nam verba Pontificis sunt: *Licet vobis concessum existat.* Quæ intelligi possunt de concessione ab eodem Pontifice facta per cap. Alma, quæ existimatur tanquam generale privilegium respectu juris antiquioris, et ideo potuit sub illo titulo collocari. Quam expositionem probabilem putat Glossa ibi, verb. *Exclusis*, quamvis prius, verb. *Exclusis*, oppositum supposuerit. Et nonnihil favet consonantia verborum utriusque textus; nam in uno dicitur: *Licet vobis concessum sit*; in alio vero dicitur: *Concedimus quod tempore interdicti, etc.* Adde vero ulterius, quacumque ratione intelligatur illa concessio cap. Licet, urgens inde sumi argumentum. Nam in dict. c. Alma, neque fit absoluta moderatio interdicti respectu loci, ut in eadem objectione supponebamus, neque fit ulla concessio respectu audientium, sed solum respectu celebrantium seu dicentium divina officia, ut patet ex illis verbis: *Adjecimus propterea, quod singulis diebus in Ecclesiis, et monasteriis Missæ celebrentur, et alia dicantur divina officia, sicut prius.* Ergo, servata proportione, declaratio cap. Licet, optime cadit in concessionem cap. Alma, quod scilicet laici ex vi illius textus admittendi non sint, quandoquidem nulla ibi facta est illis concessio.

30. *Satisfit confirmationi ejusdem objectionis.* — Ad objectionem autem, quæ videbatur difficilis, quod eadem ratione non essent admittendi clerici aliunde venientes, quia juxta tenorem cap. Licet, admittendi non sunt, respondetur, si teneamus, narrationem c. Licet, referri ad concessionem cap. Alma, negandum esse assumptum; si vero dicamus esse sermonem de concessione per speciale privilegium aliquibus personis vel alicui congregationi facta, neganda est consequentia. In cap. enim Licet (juxta hanc expositionem), sermo est de speciali privilegio quibusdam personis

concesso, quod ad alias extendi non potest. At vero in c. Alma, sermo est de concessione facta toti ordini clericali, ut supra ponderatum est. Et ideo nihil refert quod clerici sint alterius loci seu diocesis; nam omnibus concessum est, ut possint in loco interdicto celebrare, juxta formam cap. Alma.

31. *Satisfit rationi dubitandi initio positæ. — Occurritur cuidam objectioni. —* Unde ad aliam rationem in principio positam respondetur primo, argumentum illud, quod est a contrario sensu, non semper esse validum, quando aliud ex jure colligitur, ut est in præsentia. Dico autem illa verba, *Excommunicatis et interdictis exclusis*, posita esse præcipue propter clericos et alios privilegiatos, quibus neque Ordo, nec privilegium sufficit, ut interesse possint, si ipsi interdicti sint. Et ideo non recte inferitur, omnes laicos, censura non impeditos, interesse posse, cum illa expressio non sit posita propter solos laicos. Ad aliam vero partem, quod ibi facta est concessio generalis celebrandi sicut prius, adjunctis solis quatuor conditionibus, respondetur, id esse verum ex parte celebrantium, non vero ex parte assistentium, de quibus ibi nulla fit mentio, neque aliquod novum privilegium eis conceditur, quia non oportebat prohibitionem interdicti adeo enervari seu relaxari. Nam alias ex vi interdicti localis nullus excluderetur a divinis officiis, quia excommunicati et interdicti per sese et ex vi propriæ censuræ exclusi jam erant. Dices: si in c. Alma, nihil novum conceditur assistentibus divinis officiis, ergo nec clericis, qui tantum assistunt, et nullo modo cooperantur ad divina officia. Respondetur, id esse accidentarium; nam per se loquendo, ipsi sunt ministri, ipsisque generaliter conceditur, ut facere divina possint; ergo multo magis ut assistant; unde cum duobus modis possit participari sacrificium Missæ, scilicet, ministrando, vel tantum assistendo, prior prohibitus non est ex vi interdicti, servatis circumstantiis juris, et sub illo comprehendimus non tantum sacerdotis oblationem, sed etiam omne ministerium, quod ex officio convenit clericis, et hac ratione ipsi exclusi non sunt. Posterior autem modus assistendi tantum est simpliciter prohibitus, et ideo excluduntur laici per se loquendo.

32. *Laicus potest in necessitate ministrare sacrum facienti. —* Dico autem, per se, primo quidem ad excludendum casum necessitatis; nam, si sacerdos velit facere sacrum tempore interdicti, et neminem habeat, qui ministret

nisi laicum, poterit illo uti ad tale ministerium, et ipse poterit sine culpa assistere, dummodo alias inhabilis non sit, id est, excommunicatus, aut interdictus, seu causam dederit interdicto. Atque hæc est communis sententia in dicto c. Alma, ubi Covarruvias, dict. num. 5, et Navarrus, num. 81. Et ratio est, quia licet hoc non sit concessum laico ratione sui, est tamen concessum ratione sacerdotis. Nam cum huic concessum sit sacrificare, consequenter conceditur adjutorium illud, quod juxta communem usum Ecclesiæ moraliter necessarium est.

33. *Cum persona habente privilegium adesse possunt divinis officiis domestici eam comitantes. —* Dixi etiam, per se, ad excludenda privilegia, ratione quorum sæpe possunt laici assistere, et ideo hæc exceptio in ipsis jure additur. Declaraturque in dicto cap. Licet, de Privilegiis, per privilegium concessum singulari personæ ad audiendam Missam tempore interdicti, admitti posse cum ea familiares domesticos ejus, qui eam comitantur. Ubi ponderanda est illa particula, *cum ea*, nam solum hoc extenditur ad ipsos propter ministerium, quod exhibent privilegiatæ personæ, comitando et honorando illam, unde si hujusmodi familiares per se et separatim eant ad divina, non sunt admittendi, ut omnes ibi notant. Et ob eandem rem additur in eodem cap. Licet, quando privilegium concessum est collegio seu communitati, tunc hujusmodi familiares collegii, nisi ad eos expresse extendatur privilegium, illo non gaudere, quia nimirum hi familiares non solent comitari collegium ipsum vel conventum euntem ad divina celebranda vel audienda. Quod etiam intelligendum est, quando privilegium est collegio ut sic concessum; nam secus esset si omnibus de collegio concederetur; nam tunc jam privilegium esset singulorum, et consequenter extenderetur ad familiares ipsorum. Quod semper intelligendum est, dummodo ipsi alias inhabiles non sint, id est, interdicti, etc. Nam hæc exceptio semper generalis est in tota hac materia, adeo ut in ipsis etiam personis, quibus directe conceditur privilegium, locum habeat, nisi aliud expresse in ipso privilegio poneretur, quod quidem nunquam fit.

34. *Omnibus omnino laicis prohibetur tempore interdicti audire Missam. —* Ex dictis sequitur non solum excommunicatos et interdictos, sed etiam omnes laicos non habentes privilegium, esse a divino sacrificio exclu-

duendos per Ecclesiæ ministros, nam ad eorum officium spectat omnes prohibitos repellere, et facere, ut censuræ Ecclesiasticæ servantur, et ideo non oportuit hoc specialiter declarari in illo decreto. Quæri autem potest, an hoc extendatur non solum ad omnes ratione utentes, de quibus non est dubium, cum lex nihil distinguat, sed etiam ad alios. Non enim desunt, qui hanc prohibitionem extendant ad infantes nondum ratione utentes, et a fortiori ad amentes et similes. Quia licet isti non sint capaces prohibitionis, quæ ipsos obliget, alii autem, præsertim ministri Ecclesiæ, prohiberi possunt, ne illos adesse permittant. Quod sentit Sylvest., verb. *Interdictum*, 2, q. 17, ut illi tribuit Covarruv.; at in communibus exemplaribus Sylvestri deest particula *non*, quæ omnino mutat sensum, nam illa ablata nihil ibi tractat de infantibus, qui non sunt doli capaces, sed tantum de his, qui ratione jam utuntur et doli capaces sunt, quanquam secundum contextum videatur negatio deesse, et consequenter illam fuisse mentem Sylvestri, et eandem opinionem tenet Navarrus, cap. 27, n. 469; Corduba, in Summa Hispana, quæst. 60.

35. *Prædicta prohibitio comprehendit solos laicos ratione utentes. —* At vero Covarruvias supra, dicto num. 5, primo hoc negat de illis hominibus seu infantibus, qui omnino rationis usum non habent, quia officia divina non prohibentur, nisi celebranda vel audienda, ad quod requiritur aliqua intelligentia seu rationis usus. Addit deinde non oportere, ut hujusmodi infantes sint doli capaces, sed satis esse, ut aliquo modo intelligant ibi celebrari divina, ut communiter esse solent pueri post septimum ætatis annum. Et prima quidem pars mihi absolute probatur, quia non prohibetur hic quælibet assistentia, sed humana et rationalis; nam altera impertinens est ad divinorum celebrationem. Dico autem assistentiam humanam prohiberi, quia non est necessaria sensibilis auditio aut visio. Nam cæcus aut surdus intelligens sacrum fieri, nullo modo est admittendus sine privilegio, quia illud est moraliter audire Missam. Illa vero distinctio inter infantes doli capaces, et non capaces, percipientes tamen aliquo modo res divinas, licet fortasse utendo illo termino, *doli capax*, more Juristarum, admitti possit, tamen nos in præsentia non admittimus medium inter infantem nondum utentem ratione et puerum jam utentem. Nam, si ita utitur ratione, ut peccare sciat, excludendus

est a loco interdicto, et ipse tenetur abstinere, quia jam est capax hujus præcepti Ecclesiastici, et Theologico more jam dici potest doli capax. Si vero nondum habet usum rationis, ita, ut sciat discernere inter bonum et malum, non tenetur hac obligatione, et consequenter neque alii ipsum expellere tenentur, et si adsit, non audit divina humano ac morali modo, de quo est prohibitio.

36. Præterea interrogari potest, an hæc prohibitio sit de tota Missa et omnibus partibus. Respondeo principaliter quidem intelligi de substantia sacrificii; tamen etiam extenditur ad totam solemnitate ejus, prout in Ecclesia fieri consuevit, etiam ad Missam catechumenorum, ut vocant, quia hoc totum jam comprehenditur nomine Missæ, præsertim quia jura expressius loquuntur de Missarum solemnibus. Nec refert, quod quis intra Ecclesiam assistat, vel extra, dummodo moralem præsentiam habeat, sive per fenestram, sive alio simili modo, argumento Clement. 4 de Sentent. excomm., ut supra ponderavimus.

37. *An interdictis sit prohibitus Ecclesiæ ingressus. —* Tandem interrogabit aliquis, an personis interdictis sit prohibitus Ecclesiæ ingressus, etiam cum divina officia in illa non celebrantur. Respondeo non esse prohibitum, de quo infra latius. Ratio est, quia nullo jure id cautum est generaliter de interdicto, sed id specialiter exprimitur, quando talis prohibitio imponitur, ut patet ex c. Ex rescripto, de Jurejurando, et cap. Is cui, de Sentent. excomm., in 6. Quod verum censeo, etiamsi contingat sanctum Eucharistiæ sacramentum esse in Ecclesia ad videndum omnibus propositum, ut solet esse in aliquo speciali die ad frequentem populi orationem seu devotionem deputato, vel sicut etiam ostendi solet populo, quando viaticum delatum est infirmo et ad Ecclesiam reducitur. Nam conspectus Eucharistiæ, ut Navarr. notavit, num. 479, non est per se prohibitus, sed solum in Missa, quatenus scilicet prohibitum est videre quamcumque partem vel cæremoniam illius sacrificii; non vero quia sit prohibitum videre ipsum sacramentum etiam in Ecclesia, nullo enim jure ostendi potest talis prohibitio.

In quibus festivitatibus et quomodo suspendatur interdictum.

38. *Quinam admitti possint ad sacrum quatuor festivitatibus permissum. — A quibus*

actionibus sint prohibiti in his festivitibus qui interdicto causam dederunt. — Oblationes ab interdicto factæ in Missa, non sunt accipiendæ. — Tandem advertenda est ultima exceptio, quæ additur in dict. cap. Alma, de quatuor festivitibus, Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes et Assumptionis Virginis gloriosæ; in quibus permittuntur Missæ celebrari cum tota solemnitate consueta, et fere sine ulla ex præcedentibus limitationibus. Nam licet ibi declaretur excommunicatos esse excludendos, tamen ea limitatio non est ex vi interdicti, sed ex vi ipsius excommunicationis. Unde ibidem additur interdictos non esse excludendos, ex quo a fortiori constat alios quoscumque laicos, qui interdicti non sunt, admittendos esse, sive sint de loco interdicto, sive de quocumque alio. Solum de his, propter quorum excessum interdictum est prolatum, adjungitur non esse permittendos, ut ad altare appropinquent. Quod potest intelligi vel secundum propinquitatem localem tantum, et hoc magis ad decentiam, quam ad necessitatem pertinere videtur, vel secundum aliquam actionem, scilicet, ut non admittantur ad oblationem faciendam, vel ad communicandum. Et hoc ultimum mihi maxime probatur; nam, ut supra dixi, aliis etiam interdictis generaliter et absque propria culpa conceditur, ut illis diebus possint Eucharistiam sumere, quod ibi principaliter comprehendimus sub participatione divinorum; ab hac ergo præcipue excluduntur isti delinquentes, cum ab altari remouentur, et merito, quia supponuntur esse contumaces, ut patet ex illis verbis: *Ut ipsi ad humilitatis gratiam et reconciliationis affectum facilius inclinentur*. Nam et propter hanc causam tunc non tollitur interdictum, quamvis propter solemnitatem talium festivitatum suspendatur quoad hunc effectum, tam loci, quam personarum, ut bene Navarr., cap. 27, n. 185, cum Gloss., in cap. Ut privilegia, verb. *Semel*, de Privilegiis. Alius item sensus de remotione ab altari quoad oblationem faciendam mihi non displicet; nam licet non omnino sit prohibitum recipere oblationem a persona interdicta etiam specialiter et propter propriam culpam, quia nullibi invenitur expressa talis prohibitio, ut notavit Navarrus, num. 174, in fin., ex Calderino in tractatu de Interdicto, nihilominus oblatio facta ad altare, et in Missa, prohibita est ex vi interdicti etiam localis et a fortiori personalis, multoque magis specialis, seu propter propriam culpam lati,

quia, ut supra dicebamus, tota Missæ solemnitas, et quælibet pars ejus prohibita est ex vi interdicti; ergo et oblatio prout facta in Missa. Quamvis ergo in illis diebus interdictum suspendatur quoad alia, tamen quoad hunc effectum offerendi ad altare, merito potuit non suspendi respectu eorum, qui contumaces esse supponuntur in delicto, propter quod interdicti sunt, quia oblatio et acceptatio ejus ex parte Ecclesiæ esset signum reconciliationis et amicitiae. Unde etiam Navarrus supra, loquens de oblationibus factis pro defunctis interdictis, ait, esse recipiendas, si decesserunt pœnitentes; ergo a contumacibus recipiendæ non sunt, et præsertim ad altare. Hæc ergo duo vera sunt, et primum non debet excludi; nam etiam decet hujusmodi contumaces longe ab altari separari, tum ut ipsi erubescant, tum ut alii timeant.

39. *Nomen festivitatis quomodo intelligendum quidve complectatur.* — De his vero festivitibus quomodo intelligendæ sint, et quando incipiant aut finiantur, multa tractari solent, quæ melius dicentur sectione sequenti, quia communia sunt aliis divinis officiis. Unum vero est hujus loci proprium, scilicet, an tres primæ festivitates singulæ sint unius diei tantum vel plurium. Et ratio dubii est, quia Ecclesia non per unum diem tantum, sed per plures festivos et solemnes talia mysteria celebrat; textus autem non dicit in diebus, sed in festivitibus; omnes autem dies Paschæ et Pentecostes, qui ex præcepto observantur, absolute dici possunt festivitas Paschæ, etc. Nihilominus contraria sententia communis est et amplectenda; potestque in hunc modum declarari. Quia festum Nativitatis simpliciter dictum solum primum diem illius festivitatis significat, tum ex vi rei significatæ, quia illo die natus est Christus, tum secundum communem usum et celebritatem, quia aliis diebus potius agitur festum Sanctorum Stephani, Joannis et Innocentium. Et hinc ulterius colligimus eodem modo sumendum esse festum Paschæ et Pentecostes, tum quia textus eodem modo loquitur de his tribus festivitibus; tum etiam quia non est major ratio de aliis, quia in Ecclesia non est minus solemne festum Nativitatis quam Paschæ et Pentecostes. Item, sicut mysterium Nativitatis, ita etiam alia duo singulis diebus tantum effecta sunt; propria ergo festivitas tantum est primi diei. Quod vero Ecclesia pluribus diebus illud mysterium celebret, non sufficit, alias tota etiam octava sub illa solemnitate

comprehendenda esset, quod improbable ab omnibus reputatur. Atque hanc sententiam docuit Sylvest. cum Archidiacono, *Interdict.*, 5, q. 2, num. 3; Tabiena, num. 2; Antonin., 3 part., tit. 37, cap. 4; Navarr., cap. 27, num. 182, et idem sentit Gloss., in dict. cap. Alma, verb. *Assumptionis*.

40. *Excluditur opinio Soti.* — *Aliud Soti dictum expenditur.* — Soto autem, in 4, dist. 22, quæst. 3, art. 1, post 4 concl., duo habet in hac materia notanda: unum est festa illa finiri, in ultimo completorio (ut ait) ultimo die Paschatis, quod nulla ratione, vel auctoritate probat. Sed ductus videtur vulgari appellatione, qua nomen Paschæ omnibus illis diebus attribui solet. Jvari etiam potest illo axiomate, quod privilegia amplianda sint, præsertim ea, quæ conceduntur a principe, et in publicum favorem, ac commune bonum. Sed hæc non sufficiunt, ut a communi sententia discedamus, propter ea quæ adduximus. Nec enim sufficit vulgaris locutio, cum textus proprie loquatur de festivitibus, in quibus talia mysteria celebrantur, non de octavis, nec semper licet quamcumque extensionem facere, et præter vim verborum, et præsertim contra communem intelligentiam. Aliud singulare, quod Soto habet, est, in festo Paschatis comprehendere etiam vigiliam, ab eo tempore, in quo jam potest Missa diei celebrari, ad quod nullum textum, nec auctorem allegat. Et Petrus Polanco, in Directorio confessorum, pag. 150, subindicans Sotum ait, secundum aliquos posse id fieri, quod non reprobatur. Motivum autem Soti fuisse videtur, quia celebritas Paschæ incipit a Missa vigiliæ, quando cantatur Gloria, et pulsantur campanæ. Possumus etiam adjungere, quod aliæ festivitates incipiunt ab hora vespærum in Ecclesia consueta, ut infra videbimus; in Paschate autem vespæ dicuntur in ipsa Missa; ergo illud festum quoad hunc effectum incipiet ab illa Missa.

41. Verumtamen difficilis etiam videri potest hæc ampliatio, tum quia est valde singularis in re gravi, sine textu, vel ratione cogente, tum etiam quia ex vi concessionis cap. Alma, unus dies tantum conceditur in singulis festivitibus supra dictis, in quo possit Missa solemniter ac publice dici; per illam autem extensionem jam concedimus duos dies. Unde licet Missa vigiliæ quasi per anticipationem sit de mysterio resurrectionis, id non satis videtur ad illam extensionem faciendam; nam etiam Missa secundi diei,

xxiii bis.

quæ est prima octavæ, est de eodem mysterio, quod in eo die etiam celebratur; tamen quia revera non est ipsum festum Paschæ, sed aliquid concomitans ad augmentum solemnitatis, ideo non comprehenditur; ergo idem dicendum est de illa anticipata celebritate. Propter hæc videtur dubia hæc sententia; tamen si usus non admodum repugnat, non erit illicitum in praxi adhærere. Præsertim quod ante Sotum, Paludan., 4, dist. 7, q. 3, art. 2, num. 11, illam attingit, et non rejicit, imo ad vigiliam etiam Pentecostes illam extendit, quod nimium est.

42. *In festo Corporis Christi interdictum suspenditur.* — Est autem hoc loco ulterius advertendum concessionem harum festivitatum ampliata postea esse ad festum Corporis Christi per Martinum V et Eugenium IV, ut referunt Angelus, verb. *Interdictum*, 6, num. 16; et Sylvest., *Interdictum*, 5, q. 2; et Antoninus et Navarrus supra, et habentur hæc constitutiones in Bullario Romano in ultima constitutione Martini V *Ineffabile sacramentum*, et in 4 Eugenii IV *Excellentissimum*, et in eis hoc specialiter additur, quod non solum pro die festo Corporis Christi, sed etiam pro tota octava fit prædicta interdicti suspensio, quod est valde notandum pro his, quæ de aliis solemnitatibus diximus, scilicet non extendi ad aliquem diem octavarum, quia quando Pontifices hujusmodi concessionem faciunt, eam declarant.

43. *Alia ampliatio ejusdem concessionis pro festo et octava Conceptionis Virginis.* — Præter has exceptiones jure communi factas, refertur alia ex privilegio concessa a Leone X pro festo Conceptionis Virginis, et ejus octava, pro sola Hispania, ut refertur in Supplemento Minorum, concess. 67, et in eorum Compendio, verb. *Conceptio*, § 12, et verb. *Interdictum*, 2, § 8. Addunt vero Navarr., cap. 26, num. 282, et ex illo Covarr., d. § 5, num. 2, concessionem non fuisse absolutam, sed pro his Ecclesiis, in quibus dicitur officium Conceptionis ordinatum per Leonardum, et Missa, cujus introitus est *Egredimini*, etc. Quod si vera est hæc limitatio, jam non erit utilis illa extensio, quia illa officia non sunt in usu post Pii V ordinationem, nisi forte alicubi ex privilegio retineantur. Tamen de illa limitatione mihi non constat, nec in privilegio Leonis habetur, ut refertur in Suppl., fol. 24, concess. 67. Quæri autem potest, an hoc privilegium revocatum sit per Concilium Trid., sess. 25, cap. 12 de Regularibus. Respondeo